

Varia

Een interessant weggetje in Bunnik

Bezoekers van het landgoed De Niënhof te Bunnik kennen wel het stukje weg langs de oude Hakswetering, vanaf de Kouwenhovense laan tot aan de volkstuinten (zie afb.). Die weg lag daar al twaalf eeuwen geleden als beschermende kade tegen het water van het moerassige Cattenbroec. Aan beide zijden van de weg liggen oude landbouwgronden. Aan de Bunniker zijde lag de Rumpst, al sedert de 9de eeuw bekend als bezit van de bisschop van Utrecht. Aan de Zeister kant lag het Cattenbroec, dat na 1122 ontgonnen werd.

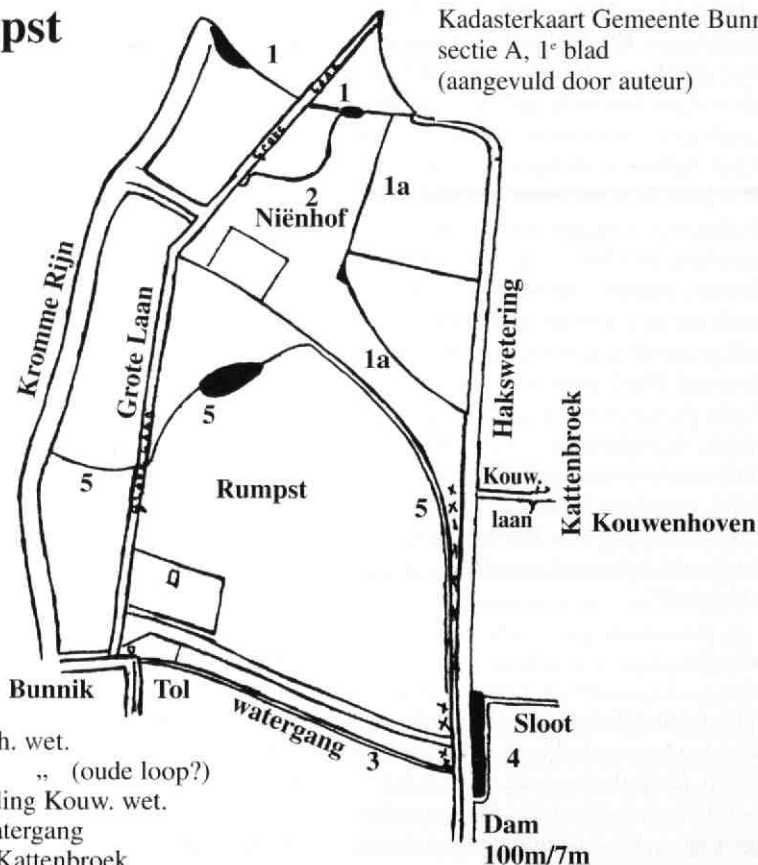
In de Rumpst treffen we restanten van 'kromakkers' aan. Een kromakker is een smalle strook oud bouwland met gebogen zijkant, meestal in een sterk gestrekte S vorm. De kromakkers

waren een halve eeuw geleden nog aanwezig in het terrein van het huidige sportcomplex Tolhuislaan. Ten westen van dit complex zijn restanten van de kromakkers nog duidelijk in het terrein te onderscheiden. Deze kromakkers werden geploegd met de zware Utrechtse karploeg, die in de vroege Middeleeuwen getrokken werd door een groot span ossen, vaak acht in getal. Zo'n karploeg met grote bespanning was een onhandelbaar geval. Om aan het eind, op de wendakker, de ploeg gemakkelijk te kunnen keren bereidde men de draai al voor op de akker. Vandaar de gebogen zijkanten van het bouwland¹.

Omstreeks 1122 gaf de bisschop van Utrecht verlof tot ontginning van het Zeister Cattenbroec. Dit werd een cope-ontginning, waarbij

De Rumpst

Kadasterkaart Gemeente Bunnik, sectie A, 1^e blad (aangevuld door auteur)

- 1 Kouwenh. wet.
- 1a " " (oude loop?)
- 2 Uitmonding Kouw. wet.
- 3 Oude watergang
- 4 Dam in Kattenbroek
- 5 Oude watergang
- xxx Weg

we de indruk krijgen dat de bisschop vrij direct betrokken is geweest bij de ontginning ervan. Toen de grond verdeeld werd, kreeg hij dan ook een hoeve - de Coude Hoeff - (Kouwenhoven) met twee morgen grond in eigendom. Noch de bisschop noch zijn pachters hebben ooit veel zorg aan deze boerderij besteed. Het terrein tussen de hofstede en de oude Hakswetering is blijkbaar nimmer geëgaliseerd. De diepe oude geulen waardoor het water van het Cattenbroec, vóór de ontginning, naar de Rijn werd afgevoerd zijn nu nog duidelijk in het terrein te herkennen. Ten behoeve van de belangen van de bisschop werd daarnaast een voor die tijd nogal omvangrijk waterstaatkundig werk in de ontginning tot stand gebracht. Het betrof een damconstructie van 100m lang en 7m breed; die dam is nog steeds aanwezig (zie de afb.).

De Utrechtse bisschop had al sedert eeuwen het gebied de Rumpst, gelegen naast het Cattenbroec, als hofgoed in bezit en trok daaruit aanzienlijke inkomsten. Dit deel van de Rumpst loosde zijn overtollig water door een watergang waarvan de restanten over de gehele lengte nog te vinden zijn en die door de brede hakhoutsingel, vanaf het Tolhuis, richting Cattenbroec liep (zie de afb.). Daar kon het water geloosd worden op het nog niet ontgonnen Cattenbroec.

Bij de ontginning van het Cattenbroec heeft de bisschop waarschijnlijk afspraken gemaakt met de ontginners en zijn er maatregelen getroffen waardoor deze afwateringsmogelijkheid voor de Rumpst bewaard bleef, zonder dat het Cattenbroec last van dit water zou krijgen. Tegenover de uitgang van de watergang werd in de ontginning Cattenbroec bovengenoemde damconstructie aangelegd, waardoor het water van de Rumpst gedwongen werd de Hakswetering te volgen, zonder dat het lage Cattenbroec er hinder van ondervond².

D.R. Klootwijk

- 1 Zie hiervoor luchtfoto's. In alle landen van West-Europa wordt studie gemaakt van dit onderwerp. In Nederland o.a. door J.A.J. Vervloet, hoogleraar historische geografie in Wageningen. De deskundigen zijn lang niet altijd eensgezind.
- 2 Zie ook *Tussen Rijn en Lek*, 18 (1984-2), 15-18.

Transcriptie Wijkse overledenen 1610-1645

Ten behoeve van genealogisch onderzoek was tot nu toe slechts het begraafboek beschikbaar om de overledenen in Wijk bij Duurstede te achterhalen. Omdat dit begraafboek alleen de 18de-eeuw bestrijkt (uitgezonderd de jaren 1579 en 1645) en dat ook nog met grote hiaten, zijn de overledenen die in de rekeningen van de Nederduits gereformeerde kerk (later Hervormde gemeente) zijn opgetekend een goede aanvulling. Deze vormen een reeks die vanaf 1610 tot 1929 goeddeels compleet is. Uit deze rekeningen zijn bovendien in veel gevallen extra gegevens over de overledene af te leiden zoals het bezit van een eigen graf en de sociaal-economische situatie van de familie. Thans zijn van de rekeningen de jaren 1610-1645 getranscribeerd en voor bezoekers beschikbaar op de studiezaal van het Streekarchivaat Kromme-Rijngebied - Utrechtse Heuvelrug in Wijk bij Duurstede.

In de rekeningen van de kerk werden telkenjare door de kerkmeester (later de kerkvoogd) de inkomsten en uitgaven van de kerk verantwoord. De looptijd van de rekeningen is van Victoris (10 oktober) tot Victoris, met soms een uitloop tot 1 november. Hoewel de kerkmeester verantwoordelijk was lijkt het erop dat de rekeningen door een ander werden geschreven. Die andere persoon was waarschijnlijk de stadssecretaris. Gezien het handschrift was het in ieder geval de stadssecretaris Abraham Booth die de rekeningen over de jaren 1626-1632 samenstelde.

De overledenen komen in de rekeningen steeds naar voren onder de rubriek 'extra ontfanck van overluidingen en openen van het graf' of soortgelijke benamingen. Meestal volgt dan een opsomming van de overledenen met de betaalde bedragen zonder dat duidelijk wordt wanneer de overledene precies werd begraven. De exacte begraafdatum wordt in enkele rekeningen wel vermeld.

Overigens zijn in de kerkrekeningen naast de overluidingen veel meer gegevens over de toenmalige bevolking te vinden. Ook het gebruik van land van de kerk, leveranties door de middenstand en verstrekte leningen aan en door de kerk met de regelmatig terugkerende rentebetalingen werden geregistreerd. Kortom veel gegevens over hetgeen in vroegere eeu-